

שלחו להדפסה

גודל פונט

דעות |

בארץ

תעלומת התשעה מיליארד

פועל יוצא מהמעבר מפנסיה תקציבית לצוברת הוא שההוצאות הממשלתיות השנתיות על שירותיה לאזרח פחתו בסכום גבוה הרבה יותר ממה שנדמה

אריאל רובינשטיין

11:59, 17.03.14

בכפר קטן בארץ רחוקה היו התושבים מתפרנסים מזה דורי דורות ממלאכה גופנית. כאשר הגיע בן המשפחה לפרקו ואבי המשפחה מיצה את יכולת עבודתו קיבל הבן הבכור את מושכות העסק המשפחתי והעביר שלישי מפרותיו לאביו מולידו שפרש לדוג וללטף את נכדיו. יום אחד התגנב החשש לכפר שהתרופפו ערכי המשפחה וצעירים מקולקלים עלולים להתכחש למחויבויותיהם המסורתיות. כלכלנים הציעו לשנות את השיטה ברוח המודרנה. כל צעיר עובד נדרש להפקיד שלישי מהכנסתו ב"קרן הצבי הפנסיונית" שהתחייבה לפרנסו לעת זקנה. הקרן התמחתה בהשקעות גלובליות ובאגרות חוב שהנפיקה מועצת הכפר, מה ששימח את התושבים שחשבו שגם יעשו סיבוב על השוק. היו ספקנים ששאלו מה יקרה אם קרן הצבי תתמוטט. אבל, נוצרה גם בעיה נוספת: בדור המעבר היה צריך כל צעיר עובד גם לפרנס את הוריו שטרם חסכו בקרן הצבי וגם להפקיד את הפרשותיו שלו לקרן.

הכפר הזה הוא בעצם ישראל. שנים שההעברות הבין דוריות כלפי עובדי השירות הציבורי היו מתבצעות באמצעות הסדר הפנסיה "התקציבית". המדינה הייתה צוברת התחייבויות פנסיוניות בשנים שבה הייתה מעסיקה עובד ומשלמת לו גמלה מתקציבה השוטף בשנים שלאחר פרישתו. לפני יותר מעשור שונתה השיטה. מאז, במקביל להעסקתו של עובד, המדינה מפרישה סכומי כסף לקרנות פנסיה. הקרנות משקיעות את הכספים בשוק ההון ומחויבות להעביר את הקרן ופירותיה לעובד לאחר שיצא לגמלאות. שינוי השיטה נועד להגביר את המשמעת העצמית של המדינה. הממשלה צריכה עכשיו להביא בחשבון מידי את העלות הכוללת הכרוכה בהעסקת כל עובד לרבות העלות הפנסיונית. העובדים מצדם תמכו במהלך תוך שהאמינו שבכך הם מבטיחים את עתידם ושכסף המושקע בשוק ההון שווה יותר.

אפשר לומר שבהסדר הפנסיה התקציבית הייתה המדינה נוהגת ללוות את הכספים שבשיטת הפנסיה הצוברת היא מפקידה בחשבונות הפנסיה של העובדים. זה בכלל לא דבר נורא שכן גם עכשיו המדינה לווה חלק ניכר מכספי הפנסיה מהקרנות, אלא שעתה נשארת "פאה ושכחה" בידי חברות פיננסיות מיותרות. זאת ועוד, המדינה לא נפטרה לחלוטין מהתחייבויותיה: אם השוק הפיננסי יתמוטט יום אחד (אירוע לא בלתי אפשרי), סביר שהמדינה תיאלץ ליטול על עצמה חלק גדול מהתחייבויותיו.

ומה הקשר של כל זה לתקציב המדינה? כמו בכפר הרחוק גם כאן המדינה צריכה לשלם במשך דור המעבר גם את התחייבויותיה הפנסיוניות שנוצרו לפני המעבר לפנסיה צוברת, וגם את הפרשות הפנסיה הנוכחיות. ניסיתי לברר באילו סכומים מדובר. מתסכל לגלות כמה הסטטיסטיקה הכלכלית הלאומית מצומצמת גם בעידן בו כל הכנסה והוצאה מתועדות אלקטרונית. אם הבנתי נכון אז המדינה מפקידה עתה מדי שנה כ-9 מיליארד שקלים בידי קופות הפנסיה, סכום שהוא כ-3 אחוזים מתקציב המדינה. את הסכום הזה המדינה הייתה "חוסכת" כביכול אילו התמידה בפנסיה התקציבית. זה בכלל לא מעט בעיקר בהתחשב בקשיחות מרבית רכיבי התקציב. אם יתברר שמדובר בסכום גדול בהרבה לא אפול מהכיסא.

ולמה זה מעניין אותנו? כי פועל יוצא מהמעבר מפנסיה תקציבית לצוברת הוא שההוצאות

הממשלתיות השנתיות על שירותיה לאזרח פחתו בשנים האחרונות בתשעה מיליארד שקל יותר ממה שנדמה מנתוני החשבונאות הלאומית המהווים בסיס לקבלת החלטות בכנסת ובציבור. הממשלה מקצצת בשנים אלו בשירותים הציבוריים הרבה יותר ממה שמהגים לטעון אפילו מבקריה. אולי זה נכון (ספק בעיני) ואולי זו טעות. מכל מקום לא מזיק להבין.
